

УДК 349.2

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.218.3-11>**Близнюк В.В.**

доктор економічних наук

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України

Blyzniuk Viktoriia

Dr. of Economic Sc.

Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine

<http://orcid.org/0000-0003-2265-4514>**Яценко Л.Д.**

Національний інститут стратегічних досліджень

Yatsenko Liubov

National Institute for Strategic Studies

<https://orcid.org/0000-0001-7686-3812>

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАЙНЯТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

У статті досліджено трансформацію державної політики зайнятості України в умовах повномасштабної війни та результати реалізації її основних інструментів. На основі виявлених тенденцій запропоновано авторську періодизацію трансформації ринку праці. Систематизація основних інструментів державної підтримки дозволила виявити зміну спрямованості державної політики від компенсації наслідків втрати роботи до стимулювання економічної активності. Аналіз результатів реалізації активних програм зайнятості дозволив обґрунтувати стратегічні напрями модернізації державної політики зайнятості в Україні, орієнтованих на прогнозування кадрових потреб, узгодження професійної підготовки з попитом роботодавців, розвиток професійної мобільності, цифровізацію послуг, розширення інклюзивної зайнятості в умовах поширення викликів та ризиків війни та в процесі післявоєнного відновлення України.

Ключові слова: зайнятість, державна політика, ринок праці, безробіття, мобільність, ефективність.

EFFECTIVENESS OF STATE EMPLOYMENT POLICY IN WARTIME CONDITIONS

The article examines the transformation of Ukraine's state employment policy amidst the full-scale war and the outcomes of implementing its key instruments. An analysis of dynamic changes in the socio-labor sphere and its regulatory framework revealed a shift in dominant challenges—moving from massive job losses and rising unemployment during the war's initial phase to labor shortages and deepening labor market imbalances. Based on these trends, the authors propose a periodization of labor market transformation and the corresponding adaptation of state employment policy, distinguishing between anti-crisis, adaptive, and structural-transformation stages. Systematizing the main instruments of state support revealed a shift in policy focus: from compensating for job loss to stimulating economic activity; from maintaining unemployment status to developing professional competencies; from providing social support to vulnerable groups to fostering their economic integration; and towards a greater emphasis on job creation and preservation. An analysis of active employment programs showed that while direct quantitative indicators reflect the scale and results of state support, they are insufficient to comprehensively assess its long-term socio-economic impact. This underscores the need for enhanced monitoring of employment sustainability, taking into account job retention duration, the alignment of employment with professional qualifications, and the wage levels and productivity of the jobs created. The identified structural imbalances and the changing nature of labor market challenges have served as the basis for substantiating strategic directions for modernizing state employment policy in Ukraine. These directions focus on forecasting workforce needs, aligning vocational training with employer demand, fostering professional mobility, digitizing services, and expanding inclusive employment amidst the challenges and risks of war and during Ukraine's post-war recovery. The results of the empirical study demonstrate the value of further research aimed at enhancing the effectiveness of employment policy and defining new criteria for its success in the current environment.

Keywords: employment, state policy, labor market, unemployment, mobility, efficiency.

JEL Classification: J58, J68.

ISSN друкованої версії: 2224-6282

ISSN електронної версії: 2224-6290

© Близнюк В.В., Яценко Л.Д., 2026

Постановка проблеми. Питання розробки та реалізації ефективної державної політики в сфері зайнятості є актуальним для усіх країн, незалежно від їх рівня економічного розвитку, суспільно-політичного устрою чи географічного положення. Інтерес до питання зайнятості населення зростає, у зв'язку із посиленням протиріч у сучасному світі, які трансформують традиційну структуру ринку праці та створюють нові соціально-економічні загрози. Від того, наскільки ефективною буде політика зайнятості залежить увесь вектор розвитку держави. Ефективність та дієвість цієї політики безпосередньо визначає життєздатність економіки, рівень соціальної стабільності та економічної безпеки. Адже зайнятість населення відображає не лише економічний стан держави, а й якість життя її громадян та є першоосовою будь-якого суспільного виробництва та головним фактором людського розвитку.

Повномасштабна війна стала одним із найбільш потужних факторів масштабних змін в економіці та трансформації українського ринку праці. Руйнування підприємств та інфраструктури, окупація частини територій, внутрішнє та зовнішнє переміщення населення, мобілізація, скорочення економічної активності та зміна галузевої та просторової структури економіки деформували класичні механізми ринку праці, посилили накопичені проблеми та створили нові безпрецедентні виклики, що вимагають кардинальної перебудови державної політики зайнятості та пошуку дієвих механізмів регулювання трудових відносин, адаптованих до умов тривалого воєнного стану та завдань повної відбудови. З огляду на це тема дослідження ефективності державної політики зайнятості в умовах війни з метою пошуку інноваційних інструментів стабілізації ринку праці та формування надійного підґрунтя для економічного відновлення України є актуальною.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика зайнятості населення, функціонування ринку праці та механізмів його державного регулювання традиційно посідає важливе місце в економічних, соціальних і правових дослідженнях.

Перший напрям сучасних досліджень пов'язаний із визначенням масштабів і характеру трансформації ринку праці та трудового потенціалу України під впливом війни. Однією з перших системних праць цього напрямку є дослідження Н. Азьмук [1], де проаналізовано зміни попиту і пропозиції робочої сили та наголошено на необхідності формування нових стратегій відновлення трудового потенціалу. І. Петрова, Л. Щетініна, С. Рудакова та А. Василенко [2] відзначають необхідність реалізації комплексної державної політики, що поєднуватиме професійну перепідготовку, розвиток цифрових і гнучких форм зайнятості та створення умов для повернення трудових мігрантів. М. Бріль, О. Другова та В. Руденко [3] розглядають трансформацію українського ринку праці через структурні зміни зайнятості, професійну мобільність, трудову міграцію та регіональні диспропорції, звертаючи увагу на необхідність адаптації державної політики до нової структури робочої сили.

Другий напрям наукового дискурсу безпосередньо стосується трансформації державної політики та механізмів регулювання зайнятості в умовах воєнного стану. Д. Воскобойник [4] на основі порівняння складових національної політики зайнятості в Україні з підходами Міжнародної організації праці виявляє фрагментарність існуючої системи державного регулювання, звуженість її предметного фокусу та обґрунтовує доцільність переходу до комплексної національної політики зайнятості. Л. Ладонько, І. Калінько та Н. Філіпова [5] наголошують на необхідності вдосконалення державних механізмів відповідно до структурних змін попиту і пропозиції робочої сили. Т. Шаповалова та А. Ігнатенко [6] обґрунтовують необхідність посилення адаптивних та компенсаторних механізмів політики зайнятості. Т. Головань [7] наголошує на необхідності реагування на різке загострення проблеми безробіття в умовах війни.

Правовий та інституційний вимір державної політики зайнятості представлений у сучасних дослідженнях О. Пожарової [8], а також Д. Швеця, М. Пивовара, І. Олексіва, Т. Жиравецького та Н. Марич [9]. Автори звертають увагу на недостатнє розмежування повноважень інституційних структур та небезпеку набуття диспропорціями ринку праці стійких структурних ознак за відсутності стратегічної спрямованості державної політики та наголошують на необхідності поєднання оперативних антикризових заходів із заходами довгострокової дії, спрямованими на вирішення стратегічних завдань.

Подальша адаптація економіки до умов тривалої війни поступово зміщує науковий фокус із проблеми безробіття на питання структурної відповідності попиту і пропозиції робочої сили, професійної мобільності та розвитку людського капіталу. Є. Арістаров, Л. Квятковська та О. Кришан [10] досліджують проблемні аспекти державного регулювання зайнятості в умовах глобалізації, зокрема інструменти перекваліфікації, модернізацію служби зайнятості. І. Петрова та А. Бараш [11] обґрунтовують необхідність застосування інноваційних підходів до зайнятості в умовах цифровізації, зокрема екосистемного та людиноцентричного.

Окремого значення в сучасних дослідженнях набуває соціальна та інклюзивна складова політики зайнятості. О. Бойко та В. Полехіна [12] розглядають державну політику зайнятості як складову системи соціального захисту населення, приділяючи увагу питанням адаптації європейських підходів до поєднання гнучкості ринку праці із соціальною захищеністю працівників.

Важливе методологічне та прикладне значення для формування сучасних підходів до політики зайнятості мають дослідження міжнародних організацій. Міжнародна організація праці [13] розглядає політику зайнятості у взаємозв'язку з принципами гідної та продуктивної праці, соціальним захистом, інклюзивністю та посиленням інституційної спроможності ринку праці. У дослідженнях OECD [14] сучасна політика зайнятості розглядається через призму активних програм ринку

праці. Особливо важливими для України є висновки OECD Economic Surveys: Ukraine 2025, відповідно до яких дефіцит робочої сили перетворюється на суттєве обмеження економічного відновлення.

Разом із тим, існує потреба у додатковому поглибленому науковому дослідженні ефективності державної політики зайнятості в умовах масштабних трансформацій українського ринку праці, спричинених війною, демографічними змінами, міграційними процесами.

Метою дослідження є визначення особливостей і результатів реалізації державної політики зайнятості України в умовах повномасштабної війни, виявлення ключових проблем її функціонування та обґрунтування стратегічних напрямів її модернізації з урахуванням завдань забезпечення стійкості ринку праці та побудови фундаменту для післявоєнного економічного відновлення України.

Методи дослідження. В процесі дослідження була використана сукупність сучасних теоретико-методологічних засобів наукового пізнання, що дало змогу забезпечити аргументованість, достовірність й наукову обґрунтованість дослідження. Використання методів аналізу і синтезу дозволило сформувати періодизацію трансформації ринку праці. Методи статистичного аналізу використано задля оцінювання ефективності запроваджених заходів державної політики в умовах війни.

Виклад основних результатів дослідження. Зайнятість є одним із ключових параметрів соціально-економічного розвитку держави, а політика у цій сфері має забезпечувати не лише підтримання прийнятного рівня зайнятості, а й продуктивне використання трудового потенціалу населення. Основні завдання державної політики зайнятості доцільно систематизувати за чотирма взаємопов'язаними напрямками: економічним - розширення можливостей зайнятості, підтримка бізнесу та економічної активності; соціальним - захист населення від безробіття та інтеграція вразливих груп; освітньо-кваліфікаційним - професійна орієнтація, підготовка, перепідготовка та розвиток професійної мобільності; регуляторно-інституційним - формування правових та організаційних умов функціонування ринку праці. В умовах повномасштабної війни співвідношення цих напрямів змінюється відповідно до трансформації викликів ринку праці, що зумовлює необхідність адаптації як нормативного забезпечення, так і конкретних інструментів державної політики зайнятості.

В умовах повномасштабної війни нормативно-правове регулювання сфери зайнятості в Україні було адаптоване до умов воєнного стану. Зокрема, Законом України від 21 квітня 2022 року № 2220-IX [15] було внесено зміни до законодавства щодо функціонування сфери зайнятості та соціального страхування на випадок безробіття під час воєнного стану. Закон передбачив спеціальні механізми реєстрації безробітних, призначення допомоги по безробіттю, надання соціальних послуг та компенсацій. Також у 2022 році було прийнято Закон № 2622-IX, спрямований на реформування

служби зайнятості, соціального страхування, сприяння продуктивній зайнятості та впровадження нових активних програм на ринку праці.

Базовим законодавчим актом залишається Закон України «Про зайнятість населення», що визначає правові, економічні та організаційні засади реалізації державної політики у сфері зайнятості населення та державні гарантії щодо реалізації права на працю і соціального захисту від безробіття [16]. Відповідно до частини першої статті 15 Закону державна політика у сфері зайнятості населення базується на таких принципах: пріоритетності забезпечення повної, продуктивної та вільно обраної зайнятості в процесі реалізації активної соціально-економічної політики держави; відповідальності держави за формування та реалізацію політики у сфері зайнятості населення; забезпечення рівних можливостей населення у реалізації конституційного права на працю; сприяння ефективному використанню трудового потенціалу та забезпечення соціального захисту населення від безробіття.

Таким чином, нормативна основа державної політики зайнятості поєднує два взаємопов'язані завдання - сприяння продуктивному використанню трудового потенціалу та забезпечення соціального захисту населення від безробіття. В умовах повномасштабної війни ці базові принципи не втратили актуальності, однак суттєво змінилися умови та інструменти їх реалізації. Законодавчі зміни воєнного періоду розширили застосування активних заходів сприяння зайнятості, стимулювання роботодавців, професійного розвитку та підтримки категорій населення, які стикаються з додатковими бар'єрами на ринку праці.

До початку повномасштабної війни український ринок праці пережив тривалий трансформаційний період, що заклав як хронічні проблеми, так і гнучкість, яку ринок продемонстрував в умовах війни. У 2022 році український ринок праці відчув безпрецедентні виклики війни - економічний шок початку військової агресії спричинив падіння як попиту, так і пропозиції праці робочої сили. Поступове відновлення економічної активності у другій половині 2022 року сприяло покращенню ситуації, кількість охочих знайти нову роботу стрімко зростала і влітку перевищила середні показники 2021 року. Втім, далі тренди розійшлися: потреба у робочій силі весь час відновлювалася разом з відновленням економіки, а активність шукачів роботи скорочувалася, в тому числі за рахунок масштабної міграції працездатних українців за кордон та мобілізації до Сил оборони. У 2023 році ринок праці почав адаптуватися до нових умов. Зростання економічної активності супроводжувалося збільшенням попиту на працівників. Рівень безробіття, що оцінює Дослідницька агенція InfoSapiens [17], порівняно з антирекордними показниками 2022 року у 2023 році почав знижуватись. У 2024 році тенденція до скорочення безробіття посилювалася. Попит на робочу силу продовжував зростати, тоді як її пропозиція залишалася обмеженою через міграцію, мобілізацію, адаптацію ВПО та структурні зміни економіки. Ситуація у 2025 році характеризувалася подальшим зростанням попиту на працівників та

загостренням проблеми дефіциту кадрів, що стала одним із основних обмежень для підприємств. Одночасно роботодавці активніше залучали групи населення, які раніше були менш представлені на ринку праці, зокрема ветеранів, людей з інвалідністю, молодь та осіб старшого віку. У 2026 році ця тенденція зберігається. За даними Державної служби зайнятості, у січні–липні 2026 року за сприяння служби зайнятості отримали 226 тис. осіб, що на 10 % більше, ніж у січні–липні 2025 року [18]. Таким чином, за 2022–2026 роки відбулася принципова зміна характеру проблеми: від масового безробіття та втрати робочих місць до структурного дефіциту робочої сили та необхідності підвищення її продуктивності.

Проведений аналіз дозволяє виокремити три послідовні етапи трансформації ринку праці та відповідної адаптації державної політики зайнятості. Перший, антикризовий етап (2022 р.), характеризувався різким скороченням економічної активності, втратою робочих місць і зростанням безробіття, що визначило пріоритетність екстреної підтримки населення та збереження зайнятості. Другий, адаптаційний етап (2023–2024 рр.), супроводжувався поступовим відновленням попиту на працю та розширенням активних інструментів сприяння зайнятості, професійного навчання, підтримки роботодавців і підприємницької активності. Третій, структурно-трансформаційний етап (2025 р. – і нині), характеризується посиленням дефіциту робочої сили, професійно-кваліфікаційної та територіальної невідповідності попиту і пропозиції, унаслідок чого пріоритет державної політики дедалі більше зміщується до розвитку професійних компетентностей, підвищення професійної мобільності та залучення наявного трудового потенціалу.

Виклики війни стали для державної політики зайнятості в Україні каталізатором масштабної трансформації від пасивної виплати допомоги по безробіттю до проактивної антикризової стратегії збереження та розвитку трудового потенціалу та інтеграції у ринок праці. Коли класичні інструменти виявилися малоефективними, реакцією на виклики війни стали зміна законодавства та запуск гнучких інструментів у сфері регулювання ринку праці та стимулювання зайнятості.

Зміна характеру викликів ринку праці супроводжувалася трансформацією інструментарію державної політики зайнятості. На початковому етапі війни поряд із соціальною підтримкою безробітних застосовувалися антикризові механізми збереження економічної активності, зокрема суспільно корисні роботи, підтримка релокації підприємств та компенсаційні механізми для роботодавців. У процесі адаптації ринку праці дедалі більшого значення набували активні заходи, орієнтовані не лише на компенсацію втрати доходу, а й на безпосереднє залучення населення до економічної діяльності. До таких інструментів належать професійне навчання та ваучери на навчання, компенсації роботодавцям за працевлаштування окремих категорій населення, підтримка облаштування інклюзивних робочих місць, а також грантові програми розвитку самозайнятості й підприємництва. Крім того, за даними

досліджень, понад 90% роботодавців змінили свої внутрішні підходи під впливом державних програм та кадрового голоду [19]. Подальший аналіз цих інструментів дозволяє визначити основні напрями трансформації державної політики зайнятості в умовах війни.

Одним із найбільш важливих напрямів сучасної політики зайнятості є професійне навчання, що свідчить про поступовий перехід від пасивної політики підтримки безробітних до активної політики розвитку людського капіталу. Так, у 2022 році професійне навчання за сприяння ДСЗ проходили 47 тис. безробітних. У 2023 році цей показник становив 33 тис., у 2024 році – 41 тис., у 2025 – 55 тис., а в січні–липні 2026 року – 34 тис. осіб [18]. Водночас значення професійного навчання визначається не лише кількістю його учасників, а насамперед здатністю програм реагувати на професійно-кваліфікаційні дисбаланси ринку праці. Розширення навчання за професіями та спеціальностями, затребуваними роботодавцями, свідчить про поступове зміщення акценту державної політики від компенсації наслідків безробіття до розвитку професійної мобільності та адаптації компетентностей населення до структурних змін попиту на працю.

Важливим напрямом державної політики зайнятості останніх років стало сприяння інтеграції та працевлаштуванню внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Внутрішньо переміщені особи є однією з категорій населення, яка найбільше постраждала від руйнування звичного середовища зайнятості. Тільки у 2025 році ДСЗ забезпечила працевлаштування майже 16 тис. ВПО із компенсацією роботодавцям витрат на оплату праці. Загалом компенсаційні механізми дозволяють одночасно підтримати як працівників, так і роботодавців. У січні–липні 2026 року роботодавці отримали компенсацію витрат на оплату праці за працевлаштування 8,5 тис. ВПО [18]. Компенсаційний механізм поєднує підтримку роботодавця зі стимулюванням економічної активності внутрішньо переміщених осіб, що принципово відрізняє його від суто соціальної допомоги. Отже, у цьому сегменті політики простежується перехід від компенсації наслідків вимушеного переміщення до сприяння економічній інтеграції ВПО на нових регіональних ринках праці.

В умовах тривалої війни зростає значення політики зайнятості для ветеранів та людей з інвалідністю. У 2025 році послугами Державної служби зайнятості скористалися близько 18 тис. ветеранів, майже 4 тис. були працевлаштовані, 890 – отримали ваучери на навчання, 1 тис. осіб проходили професійне навчання та понад 400 ветеранів з інвалідністю внаслідок війни отримали роботу на безбар'єрних робочих місцях [18]. Наведені результати свідчать про поступову трансформацію соціальної складової державної політики зайнятості: від переважної компенсації втрати доходу – до створення умов для професійної реінтеграції, інклюзивної зайнятості та економічної самостійності громадян.

Ще одним важливим інструментом сучасної державної політики зайнятості є стимулювання самозайнятості та підприємництва. Одним із ключових

інструментів підтримки підприємництва під час повномасштабної війни стала державна програма «Власна справа». За чотири роки її реалізації 42 тисячі українців отримали майже 12 млрд грн державної підтримки на започаткування та розвиток власного бізнесу. Завдяки реалізації програми по всій країні створено понад 60 тис. нових робочих місць. Окремим напрямом «Власної справи» є грантова підтримка УБД та членів їхніх родин. Від початку реалізації ветеранського напрямку з квітня 2023 року понад 3,5 тис. УБД та членів їхніх родин отримали грантову підтримку на створення або розвиток власного бізнесу, загальна сума підтримки становить біля 2 млрд грн., що сприяло створенню понад 5 тис. нових робочих місць [20]. Розвиток грантової підтримки підприємництва відображає ще один напрям трансформації державної політики зайнятості - перехід від підтримки особи як отримувача допомоги до стимулювання її економічної активності як самозайнятої особи або роботодавця. У цьому випадку державна підтримка спрямовується не лише на забезпечення зайнятості безпосереднього отримувача гранту, а й на створення додаткових

робочих місць.

Узагальнення розглянутих інструментів дозволяє визначити спільну спрямованість трансформації державної політики зайнятості: від компенсації наслідків втрати роботи - до стимулювання економічної активності; від підтримки статусу безробітного - до інвестування у професійні компетентності; від соціальної підтримки вразливих груп - до їх економічної інтеграції; від фінансування безробіття - до підтримки створення та збереження робочих місць. Така зміна інструментарію відповідає трансформації самого ринку праці - від різкого скорочення зайнятості та зростання безробіття на початковому етапі війни до посилення структурного дефіциту робочої сили.

Результати реалізації державної політики зайнятості відображаються у динаміці основних показників діяльності Державної служби зайнятості, зокрема чисельності отримувачів послуг, працевлаштованих осіб, учасників професійного навчання та отримувачів ваучерів. Аналіз цих показників дозволяє простежити зміни масштабів і спрямованості державної підтримки зайнятості протягом 2022–2026 років (табл. 1).

Таблиця 1

Основні показники діяльності Державної служби зайнятості у 2022–2026 роках

Показник	2022	2023	2024	2025	2026*
Особи, які отримали послуги ДСЗ, тис.	1 046	665	594	640	433
З них мали статус безробітного, тис. осіб	868	483	388	358	242
Працевлаштовано, тис. осіб	405	240	250	315	181
Проходили професійне навчання безробітні, тис. осіб	47	33	41	55	33
Отримали ваучери на навчання, тис. осіб	0,2	18	23	25	6

Джерело: складено автором за даними Державної служби зайнятості [18].

Статистика свідчить, що державна система зайнятості змогла адаптуватися до умов війни. У 2022 році, попри масштабне скорочення економічної активності, за сприяння ДСЗ роботу знайшли 405 тис. громадян. При цьому понад 1 млн осіб отримали послуги служби зайнятості, майже 900 тис. мали статус зареєстрованого безробітного та майже 800 тис. отримували допомогу по безробіттю. У 2023 році кількість отримувачів послуг скоротилася до 665 тис., але 240 тис. безробітних знайшли робоче місце. Крім того, 33 тис. безробітних пройшли професійне навчання, 18 тис. отримали ваучери на навчання, а 10 тис. заявників отримали позитивні рішення щодо мікрогрантів або грантів на започаткування чи розвиток власної справи. У 2024 році ДСЗ надала послуги 594 тис. осіб. За сприяння служби було працевлаштовано 388 тис. осіб., професійне навчання проходила 41 тис. осіб, а 23 тис. громадян отримали ваучери на навчання. У 2025 році кількість отримувачів послуг зросла до 640 тис. осіб., 315 тис. осіб були забезпечені зайнятістю, в тому числі молодь – 77 тис. осіб, людей з інвалідністю – майже 10 тис. осіб., ВПО – 42,5 тис. осіб, УБД – 3,9 тис. осіб. Водночас близько 55 тис. клієнтів проходили навчання та 25 тис. осіб отримали ваучери на навчання, а понад 12 тис. людей отримали гранти на створення або розвиток власної справи на суму майже 3,4 млрд грн. [18].

Зокрема, у 2025 році в рамках реалізації 15 масштабних державних програм у сфері зайнятості інвестовано понад 7 млрд грн у підтримку громадян і бізнесу.

Завдяки компенсаційним програмам працевлаштовано понад 20 тис. осіб (табл. 2.).

Важливим напрямом сучасної політики зайнятості залишається реалізація програм компенсації роботодавцям за працевлаштування зареєстрованих безробітних. Держава компенсує роботодавцям частину витрат на оплату праці або сплату єдиного соціального внеску, що стимулювало створення нових робочих місць і знижувало ризики найму недостатньо конкурентоспроможних працівників на ринку праці. Програми поширюються, зокрема, на молодь, осіб передпенсійного віку, людей з інвалідністю, ветеранів та інших представників соціально вразливих груп.

Позитивним результатом 2025 року стало посилення адресності державної підтримки. Наприклад, програма компенсації роботодавцям за працевлаштування молоді сприяла зниженню бар'єрів для отримання першого досвіду роботи. Це свідчить про потенційну результативність фінансових стимулів для подолання проблеми молодіжного безробіття.

Окреме значення є підтримка внутрішньо переміщених осіб. Компенсація роботодавцям витрат на оплату праці працевлаштованих ВПО сприяла їх швидкій адаптації на нових регіональних ринках праці. За умовами програми держава компенсує визначені витрати роботодавців, які працевлаштовують ВПО з числа зареєстрованих безробітних, а тривалість підтримки може становити від 6 до 12 місяців.

Таблиця 2

Основні результати реалізації державних програм сприяння зайнятості у 2025 році

Програма	Чисельність працевлаштованих, осіб	Частка зайнятих учасників, %	Сума сплачених податків після працевлаштування, тис. грн.
Компенсація витрат за облаштування робочих місць для осіб з інвалідністю	2396	59,6	97567
Компенсація витрат на оплату праці працевлаштованих працівників ВПО	1397	83,2	71994
Компенсація витрат у розмірі єдиного внеску на працевлаштування безробітних	2298	82,6	116196
Компенсація 50% витрат на оплату праці працевлаштованих безробітних	1475	78,1	76210
Компенсація 50% мінімальної заробітної плати за працевлаштованих безробітних	2812	70,1	125154
Компенсація суб'єктам малого підприємництва витрат у розмірі єдиного внеску за працевлаштованих безробітних на нові робочі місця	11797	81,6	562576

Джерело: складено автором за даними Державної служби зайнятості [18].

Суттєвим напрямом державної політики є також сприяння зайнятості осіб з інвалідністю. Роботодавці могли отримати компенсацію фактичних витрат на облаштування робочих місць - до 15 мінімальних заробітних плат для працівника з інвалідністю I групи та до 10 мінімальних заробітних плат для працівника з інвалідністю II групи. За підсумками 2025 року середня компенсаційна виплата на облаштування інклюзивного робочого місця становила близько 77 тис. грн. Це сприяло формуванню більш інклюзивного ринку праці та зменшенню фізичних бар'єрів для зайнятості. Реалізація державних програм зайнятості також безпосередньо сприяє збільшенню надходжень до бюджету, що своєю чергою забезпечує зміцнення фінансово-економічної стійкості та соціальної стабільності держави.

Отже, державні програми сприяння зайнятості продемонструють достатньо високу соціальну результативність, оскільки вони спрямовані на найбільш уразливі та проблемні сегменти ринку праці. Їхньою головною перевагою є адресність і поєднання прямого працевлаштування з фінансовим стимулюванням роботодавців. Подальше підвищення ефективності потребує посилення моніторингу довгострокових результатів, розвитку програм професійного навчання та перепідготовки, узгодження підготовки кадрів із потребами роботодавців і розширення підтримки мобільності робочої сили.

Водночас результати державних програм не доцільно характеризувати виключно кількістю працевлаштованих осіб або обсягом наданої фінансової підтримки. У сучасних підходах до аналізу активних програм ринку праці важливого значення набувають також якість їх проектування та реалізації, відповідність потребам ринку праці, моніторинг і стійкість отриманих результатів. У контексті української політики зайнятості такими характеристиками можуть бути тривалість збереження робочого місця, відповідність зайнятості професійній кваліфікації працівника, рівень оплати праці, подальша зайнятість після завершення програми та продуктивність створених робочих місць. Відсутність систематизованих довгострокових даних за цими параметрами обмежує можливості комплексного визначення соціально-економічного ефекту окремих

програм.

Аналіз ефективності державної політики зайнятості, здійснений за системою взаємопов'язаних критеріїв, які характеризують не лише масштаби реалізації державних заходів, а й їхній соціально-економічний результат відображає: її результативність та здатність забезпечувати зайнятість різних категорій населення; стійкість результатів, що передбачає збереження робочих місць після завершення державної підтримки; відповідність професійної структури зайнятих потребам роботодавців; якість і продуктивність створених робочих місць; інклюзивність та адаптивність державної політики до структурних змін ринку праці.

Попри значні позитивні досягнення щодо стабілізації ринку праці в умовах активних бойових дій на території країни, державна політика зайнятості має низку системних проблем.

Першою проблемою є територіальна нерівномірність ринку праці. У прифронтових регіонах основними завданнями залишаються збереження економічної активності та підтримка населення, тоді як у відносно безпечних регіонах дедалі актуальнішим стає дефіцит робочої сили. Другою проблемою є професійно-кваліфікаційна невідповідність. Наявність значної кількості вакансій не означає автоматичного працевлаштування безробітних, оскільки професійні навички шукачів роботи часто не відповідають потребам підприємств. Третьою проблемою є скорочення чисельності робочої сили внаслідок масштабної вимушеної міграції та мобілізації. Обмежена пропозиція робочої сили стає одним із головних чинників, що стримують темпи відновлення національної економіки та одночасно провокують стрімке поглиблення дисбалансів на ринку праці. Четверта проблема пов'язана з необхідністю інтеграції ветеранів, людей з інвалідністю та інших груп, які потребують додаткової адаптації робочих місць. П'ятою проблемою є недостатність системи моніторингу довгострокових результатів державних програм, що ускладнює визначення стійкості досягнутих результатів та їхнього соціально-економічного ефекту.

Завдання щодо підвищення ефективності державної політики зайнятості лежать в площині комплексної

модернізації ринку праці, де головний фокус зміщується з реактивної моделі до стратегічного управління людськими ресурсами. У контексті виконання Стратегії зайнятості до 2030 р. [21], ці завдання розподілені за трьома взаємопов'язаними стратегічними векторами: підвищення економічної активності населення, подолання дисбалансу між попитом і пропозицією, посилення спроможності державних органів та цифровізація.

У короткостроковій перспективі пріоритетним завданням залишається вдосконалення системи прогнозування потреб економіки в робочій силі. Держава має систематично визначати професії, які матимуть найбільший попит у середньо- та довгостроковій перспективі, та відповідно коригувати програми професійної освіти й перепідготовки. Важливим пріоритетом постає розвиток короткострокових програм професійного навчання, орієнтованих на конкретні вакансії. Такий підхід дозволяє скоротити часовий розрив між навчанням та працевлаштуванням.

Необхідно також розширювати можливості дистанційної та гібридної зайнятості. Цей формат може бути особливо корисним для внутрішньо переміщених осіб, людей з інвалідністю, батьків із малими дітьми та громадян, які проживають у регіонах із недостатньою кількістю робочих місць.

Окрему увагу слід приділити розвитку механізмів стимулювання роботодавців до працевлаштування соціально вразливих категорій населення. Компенсація частини витрат на оплату праці, облаштування робочих місць та професійну адаптацію може зменшити ризики для підприємств і водночас розширити можливість зайнятості для громадян.

В епоху стрімкого розвитку інформаційних технологій важливим напрямом має стати подальша цифровізація послуг у сфері зайнятості. Цифрові інструменти можуть забезпечити швидше зіставлення вакансій та компетентностей претендентів, підвищити прозорість програм підтримки та забезпечити якісніший моніторинг їхніх результатів. Перспективним є також посилення взаємодії держави, роботодавців, закладів освіти та органів місцевого самоврядування. Саме така координація дозволить формувати систему підготовки кадрів відповідно до реальних потреб економіки.

У контексті євроінтеграції та реалізації плану UkraineFacility ключовим завданням державної політики залишається забезпечення продуктивної зайнятості, що передбачає перехід від тимчасового чи формального працевлаштування до створення стійких, високотехнологічних і гідно оплачуваних робочих місць. Європейський Союз розглядає продуктивну зайнятість як фундамент для сталого економічного розвитку та соціальної справедливості, що закріплено в Європейському стовпі соціальних прав. Забезпечення продуктивної праці є маркером готовності українського ринку

праці до конкуренції всередині європейського простору, що посилює актуальність спрямування зусиль на: зростання продуктивності праці; забезпечення гідної праці та соціальних стандартів; конкурентоспроможність людського капіталу.

Висновки. Війна суттєво змінила умови функціонування українського ринку праці та поставила перед державою нові завдання у сфері зайнятості. Реакцією на шоки війни у сфері політики зайнятості стала докорінна зміна державної парадигми - перехід від традиційної моделі підтримки безробітних до активної політики стимулювання продуктивної зайнятості, розвитку підприємництва та професійної мобільності. Основними проблемами стали переміщення населення, трудова міграція, руйнування робочих місць, професійно-кваліфікаційні дисбаланси, дефіцит кадрів в окремих галузях та зростання соціальної вразливості окремих груп населення.

Ефективність державної політики зайнятості в таких умовах визначається здатністю швидко адаптуватися до структурних змін та забезпечувати взаємозв'язок між потребами працівників, роботодавців і держави. Пріоритетними мають бути активні заходи зайнятості: професійна перепідготовка, підтримка запуску підприємства та розвитку підприємництва, стимулювання створення робочих місць, інтеграція внутрішньо переміщених осіб і ветеранів, розвиток цифрових сервісів та посилення співпраці між державою, бізнесом і системою освіти.

У довгостроковій перспективі політика зайнятості повинна стати одним із ключових інструментів післявоєнного відновлення. Її ефективність залежатиме від того, наскільки успішно держава зможе перетворити наявні людські ресурси на основу економічного зростання, забезпечити продуктивну зайнятість та створити умови для повернення і професійної реалізації громадян.

Отже, в умовах війни державна політика зайнятості має перейти від переважно антикризового реагування до комплексної моделі управління людським капіталом, яка одночасно забезпечуватиме соціальну стійкість населення, підтримку бізнесу та формування кадрового потенціалу для відновлення й модернізації економіки України.

Декларація щодо використання інструментів штучного інтелекту. В ході підготовки статті було використано інструменти генеративного штучного інтелекту Gemini 1.5 Flash від Google(2024) для уточнення перекладу анотації та покращення логіки та структури окремих розділів рукопису. Жоден текст, згенерований за допомогою штучного інтелекту, не використовувався без критичного редагування. Автори несуть повну відповідальність за науковість, точність та цілісність контенту.

Список використаних джерел:

1. Азьмук Н. А. Трансформація ринку праці в умовах війни: виклики та стратегії відтворення робочої сили. Вісник економічної науки України. 2022. № 1(42). С. 171–179. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1\(42\).171-179](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1(42).171-179)
2. Петрова І. Л., Щетініна Л. В., Рудакова С. Г., Василенко А. О. Ринок праці України в умовах війни:

виклики та орієнтири розвитку. Бізнес Інформ. 2025. № 7. С. 257–265. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-7-257-265>

3. Бріль М. С., Другова О. С., Руденко В. О. Аналіз ринку праці в Україні під час військових дій. Економічний вісник НТУУ «КПІ». 2025. № 33. С. 18–25. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.33.2025.335854>

4. Воскобойник Д. В. Сучасні аспекти трансформації державної політики зайнятості населення в Україні. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка. 2025. № 29. С. 121–131. DOI: <https://doi.org/10.34079/2518-1394-2025-15-29-121-131>

5. Ладонько Л. С., Калінько І. В., Філіпова Н. В. Analysis of the labor market and ensuring state regulation of the level of employment of the population in Ukraine. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: Економіка та управління. 2023. № 9. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-9-07-01>

6. Шаповалова Т., Ігнатенко А. Social policy of Ukraine in the field of employment under martial law. Економічний аналіз. 2023. Т. 33, № 2. С. 50–54. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.02.050>

7. Головань Т. Г. Державна політика у сфері зайнятості населення в умовах воєнного стану. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 1. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.01.37>

8. Пожарова О. В. Правове регулювання зайнятості: останні зміни в умовах воєнного стану. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2025. Т. 2, № 87. С. 113–118. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.2.16>

9. Швець Д. Ю., Пивовар М. С., Олексів І. І., Жиравецький Т. М., Марич Н. І. Державна політика у сфері зайнятості: правові проблеми й перспективи в умовах дії воєнного стану. Науковий вісник Національного гірничого університету. 2024. № 2. С. 185–193. DOI: <https://doi.org/10.33271/nvngu/2024-2/185>

10. Арістаров Є., Квятковська Л., Кришан О. Проблемні аспекти державного регулювання зайнятості в контексті глобалізації. Економіка та суспільство. 2024. № 67. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-172>

11. Петрова І. Л., Бараш А. Ю. Вплив цифрової економіки на трансформацію зайнятості та стратегії управління людськими ресурсами. Актуальні проблеми економіки. 2024. № 9(279). С. 78–86. DOI: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2024-1-279-78-86>

12. Бойко О., Полехіна В. Державна політика зайнятості як елемент соціального захисту населення. Ввічливість. Humanitas. 2025. № 4. С. 164–171. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.4.22>

13. Chacaltana J., Prieto Berhouet M., Perrot B., Lindgren M. Digital transformation in employment policies. Geneva: International Labour Office, 2025. 39 p. DOI: <https://doi.org/10.54394/OUSX6485>

14. Dromundo S., Rastrigina O. A qualitative assessment framework for active labour market policies. OECD Social, Employment and Migration Working Papers. 2026. No. 330. DOI: <https://doi.org/10.1787/6b59fef6-en>

15. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування сфер зайнятості та загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття під час дії воєнного стану: Закон України від 21 квітня 2022 року № 2220-IX: станом на 10.09.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2220-20#Text> (дата звернення: 10.07.2026).

16. Про зайнятість населення: Закон України від 5 липня 2012 року № 5067-VI: станом на 10.09.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення: 10.07.2026).

17. Трекер економіки України під час війни URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/> (дата звернення: 5.07.2026).

18. Статистика. Державна служба зайнятості. URL: <https://dcz.gov.ua/stat/statfile/period?filter=2026> (дата звернення: 2.07.2026).

19. Ринок праці в умовах повномасштабної війни: результати національного дослідження та прогноз на 2026 рік. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/rynok-pratsi-v-umovakh-povnomasshtabnoi-viiny-rezultaty-natsionalnoho-doslidzhennia-ta-prohnoz-na-2026-rik> (дата звернення: 2.07.2026).

20. «Власна справа»: за 4 роки понад 42 тисячі українців отримали майже 12 млрд грн на розвиток бізнесу. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail/605b601c-ab5c-4d8e-ba95-76d9c0af4142?lang=uk-UA&title=VlasnaSprava> (дата звернення: 21.07.2026).

21. Стратегія зайнятості населення України на період до 2030 року. Розпорядження КМУ від 7 січня 2026 р. № 92-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92-2026-%D1%80#Text> (дата звернення: 1.07.2026).

References:

1. Azmiuk, N. A. (2022). Transformatsiia rynku pratsi v umovakh viiny: vyklyky ta stratehii vidtvorennia robochoi syly [Transformation of the labor market under wartime conditions: Challenges and strategies for workforce reproduction]. Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy, 1(42), 171–179. [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1\(42\).171-179](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1(42).171-179) [in Ukrainian].

2. Petrova, I. L., Shchetinina, L. V., Rudakova, S. H., & Vasilenko, A. O. (2025). Rynok pratsi Ukrainy v umovakh viiny: vyklyky ta oriientyry rozvytku [The labor market of Ukraine under wartime conditions: Challenges and development guidelines]. Biznes Inform, (7), 257–265. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-7-257-265> [in Ukrainian].

3. Bril, M. S., Druhova, O. S., & Rudenko, V. O. (2025). Analiz rynku pratsi v Ukraini pid chas viiskovykh dii [Analysis of the labor market in Ukraine during military operations]. Ekonomichni visnyk NTUU «KPI», (33), 18–25. <https://doi.org/10.20535/2307-5651.33.2025.335854> [in Ukrainian].

4. Voskoboinyk, D. V. (2025). Suchasni aspekty transformatsii derzhavnoi polityky zainiatosti naselennia v Ukraini [Modern aspects of transformation of state employment policy in Ukraine]. Visnyk Mariupolskoho derzhavnogo

universytetu, (29), 121–131. <https://doi.org/10.34079/2518-1394-2025-15-29-121-131> [in Ukrainian].

5. Ladonko, L. S., Kalinko, I. V., & Filipova, N. V. (2023). Analysis of the labor market and ensuring state regulation of the level of employment of the population in Ukraine. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya : Ekonomika ta upravlinnia*, (9). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-9-07-01>

6. Shapovalova, T., & Ihnatenko, A. (2023). Social policy of Ukraine in the field of employment under martial law. *Ekonomichnyi analiz*, 33(2), 50–54. <https://doi.org/10.35774/econa2023.02.050> [in Ukrainian].

7. Holovan, T. H. (2023). Derzhavna polityka u sferi zainiatosti naselennia v umovakh voiennoho stanu [State policy in the field of population employment under martial law]. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo*, (1). <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.01.37>.

8. Pozharova, O. V. (2025). Pravove rehuliuвання zainiatosti: Ostanni zminy v umovakh voiennoho stanu [Legal regulation of employment: Recent changes under martial law]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, 2(87), 113–118. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.2.16> [in Ukrainian].

9. Shvets, D. Yu., Pyvovar, M. S., Oleksiv, I. I., Zhyravetskyi, T. M., & Marych, N. I. (2024). Derzhavna polityka u sferi zainiatosti: Pravovi problemy y perspektyvy v umovakh dii voiennoho stanu [State employment policy: Legal problems and prospects under martial law]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu*, (2), 185–193. <https://doi.org/10.33271/nvngu/2024-2/185> [in Ukrainian].

10. Aristarov, Ye., Kviatkovska, L., & Kryshan, O. (2024). Problemni aspekty derzhavnogo rehuliuвання zainiatosti v konteksti hlobalizatsii [Problematic aspects of state regulation of employment in the context of globalization]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (67). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-172> [in Ukrainian].

11. Petrova, I. L., & Barash, A. Yu. (2024). Vplyv tsyfrovoy ekonomiky na transformatsiiu zainiatosti ta stratehii upravlinnia liudskymy resursamy [The impact of the digital economy on employment transformation and human resource management strategies]. *Aktualni problemy ekonomiky*, 9(279), 78–86. <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2024-1-279-78-86> [in Ukrainian].

12. Boiko, O., & Poliekhina, V. (2025). Derzhavna polityka zainiatosti yak element sotsialnoho zakhystu naselennia [State employment policy as an element of social protection]. *Vvichlyvist*, (4), 164–171. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.4.22> [in Ukrainian].

13. Chacaltana, J., Prieto Berhouet, M., Perrot, B., & Lindgren, M. (2025). Digital transformation in employment policies. International Labour Office. <https://doi.org/10.54394/OUSX6485>

14. Dromundo, S., & Rastrigina, O. (2026). A qualitative assessment framework for active labour market policies (OECD Social, Employment and Migration Working Papers No. 330). OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/6b59fef6-en>

15. Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakoniv Ukrainy shchodo funktsionuvannia sfer zainiatosti ta zahalnooboviazkovoho derzhavnogo sotsialnoho strakhuvannia na vypadok bezrobittia pid chas dii voiennoho stanu: Zakon Ukrainy vid 21.04. 2022 № 2220-IX [On amendments to certain laws of Ukraine regarding the functioning of employment and compulsory state social insurance in case of unemployment during martial law: Law of Ukraine from 21.04.2022 No. 2220-IX]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2220-20#Text> [in Ukrainian].

16. Pro zainiatist naselennia: Zakon Ukrainy vid 05.07. 2012. № 5067-VI [On employment of the population: Law of Ukraine from 05.07.2012 No. 5067-VI]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> [in Ukrainian].

17. Centre for Economic Strategy. (n.d.). Treker ekonomiky Ukrainy pid chas viiny [Ukraine's economy tracker during the war]. <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/> [in Ukrainian].

18. State Employment Service of Ukraine. (2026). Statystyka [Statistics]. <https://dcz.gov.ua/stat/statfile/period?filter=2026>

19. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2026). Rynok pratsi v umovakh povnomasshtabnoi viiny: Rezultaty natsionalnoho doslidzhennia ta prohnoz na 2026 rik [Labor market under conditions of full-scale war: Results of the national study and forecast for 2026]. <https://www.kmu.gov.ua/news/rynok-pratsi-v-umovakh-povnomasshtabnoi-viiny-rezultaty-natsionalnoho-doslidzhennia-ta-prohnoz-na-2026-rik> [in Ukrainian].

20. Ministry of Economy of Ukraine. (2026). «Vlasna sprava»: Za 4 roky ponad 42 tysiachi ukraintsiiv otrymaly maizhe 12 mlrd hrn na rozvytok biznesu [«Own Business»: Over 42 thousand Ukrainians received almost UAH 12 billion for business development over 4 years]. <https://www.me.gov.ua/News/Detail/605b601c-ab5c-4d8e-ba95-76d9c0af4142?lang=uk-UA&title=VlasnaSprava> [in Ukrainian].

21. Stratehiia zainiatosti naselennia Ukrainy na period do 2030 roku: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 07.01. 2026. № 92-r [Employment Strategy of the Population of Ukraine for the Period up to 2030: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine from 07.01.2026 No. 92-r]. [zakon.rada.gov.ua. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92-2026-%D1%80#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92-2026-%D1%80#Text) [in Ukrainian].

Дата надходження статті: 27.08.2026 р.

Дата прийняття статті до друку: 12.10.2026 р.

Дата публікації (оприлюднення) статті: 26.10.2026 р.

Стаття поширюється на умовах ліцензії Creative Commons Attribution License International CC-BY.